

doc. Ing. Dr. Štefan Danics, Ph.D.
Police Academy of the Czech Republic in Prague
Faculty of Security Management
Department of Security Studies
danics.stefan@polac.cz
ORCID: 0000-0003-0816-7916

Izraelsko-palestinský konflikt z pohledu geopolitiky

The Israeli-Palestinian Conflict From a Geopolitical Perspective

Abstrakt

Článek vnímá izraelsko-palestinský konflikt jako spor o území a analyzuje jeho geopolitické souvislosti a dopady na Blízkém východě, ale i ve světě. Objasňuje geopolitické posuny v daném regionu jako příčinu teroristického útoku Hamásu podporovaného Íránem vůči Izraeli. Odvetná válka Izraele v pásmu Gazy je Hamásem zneužívána k šíření anti-sionismu, přičemž získává podporu po celém světě. Znovu je ohrožena stabilita na Blízkém východě a vyplouvají na povrch zakořeněné problémy, které brání v normalizaci vztahů mezi Izraelem a arabskými státy, což může vyústit i v regionální konflikt. Optikou geopolitiky Stát Izrael řeší dilema, zda přistoupí k řešení palestinské otázky nebo ji zase odsune do pozadí a zabere další palestinská území v pásmu Gazy a postiženému obyvatelstvu „umožní“ migraci z humanitárních důvodů.

Klíčová slova: izraelsko-palestinský konflikt o území, terorismus Hamásu vůči Izraeli, šíření anti-sionismu ze strany Hamásu, geopolitické posuny na Blízkém východě a jeho dopady, geopolitické dilema Státu Izrael.

Abstract

The article perceives the Israeli-Palestinian conflict as a dispute over territory and analyses its geopolitical context and implications in the Middle East, as well as in the world. It explains the geopolitical shifts in the region as the cause of the Iranian-backed Hamas terrorist attack on Israel. Hamas is using Israel's retaliatory war in the Gaza Strip to spread anti-Zionism, gaining support worldwide. Once again, stability in the Middle East is threatened and deep-rooted problems are surfacing, preventing the normalisation of relations between Israel and the Arab states, which could lead to a regional conflict. Through the lens of geopolitics, the State of Israel is facing the dilemma of whether it will proceed to resolve the Palestinian issue or put it back again, seizing more Palestinian territories in the Gaza Strip and 'allowing' the affected population to migrate on humanitarian grounds.

Keywords: Israeli-Palestinian conflict over territory, Hamas terrorism against Israel, spread of anti-Zionism by Hamas, geopolitical shifts in the Middle East and their implications, geopolitical dilemma of the State of Israel.

Úvod

Izraelsko-palestinský¹ konflikt je složitý a dlouhodobý geopolitický problém, který má více jak stoletou historii a řeší „územní spor“, dvou nacionalismů: židovského (sionismus²) a arabského (respektive palestinského). Území a geografická poloha představují nejstabilnější faktor moci státu s tím, že národní sebereflexe má sklon vnímat stát výhradně v geopolitickém slova smyslu (Krejčí 2010: 12).

Po 300 let, **od 16. do 19. století** patřila Palestina téměř nepřetržitě **k Osmanské říši**. V roce 1920 přechází Palestina pod britský mandát s tím, že mandátní správa má přechodně spravovat dané území do doby, než místní obyvatelstvo konstituuje samostatný stát. Konec osmanské říše však neznamenal pro Palestince nezávislost, jak to slíbili Britové, ale započal jejich konflikt, který je postavil, proti Britům i židovským přistěhovalcům. Ti totiž přes Židovský národní fond vykupovali půdu od palestinských velkostatkářů nebo od zadlužených rolníků, přičemž tato půda měla zůstat „nezcizitelným vlastnictvím židovského lidu“. Od roku 1939 se britská vláda snažila omezit židovskou imigraci, což nebránilo těm, kteří přežili holocaust, přijíždět do Palestiny. Mezinárodní veřejné mínění tím bylo pohnuto. Britská vláda nakonec předala svůj mandát nad územím Palestiny Spojeným národům, které přijaly plán na rozdělení mandátu na „dva státy“: židovský a palestinský stát, přičemž Jeruzalém se měl stát mezinárodním městem. Palestinci byli proti samotnému principu dělení své domoviny. Židovští vůdci plán přijali a OSN vyhlásila **14. května 1948 vznik Státu Izrael**, ale jednalo se pouze o formální akt, neb skutečné konstituování izraelského státu probíhalo během arabsko-izraelské války,³ protože sousední arabské země okamžitě Izrael napadly (Grangeová, Véricourt 2006: 6-9).

¹ Geografické pojmenování Palestina se objevuje poprvé u Hérodota (484-430 př. n. l.) a následně ho používali i Římané. Ve 20. století užíli Britové názvu pro mandátní území přidělené jim po první světové válce, tj. mandát Palestina. Do roku 1948 si pod označením Palestinci bylo možno představit nejen arabské obyvatelstvo, ale i Židy nebo i jiné etnické komunity obývající toto mandátní území. Po roce 1948 došlo ke změně chápání těchto důležitých termínů a jejich větší politizaci. Palestinští Židé odmítli označení Palestina a po biblickém vzoru nazvali svůj stát Izrael a sami se začali označovat jako Izraelci. Naopak termíny Palestina a Palestinci se začaly prosazovat mezi Araby a arabskými uprchlíky původem z území britského mandátu, zejména v době vzestupu Organizace pro osvobození Palestiny v druhé polovině 60. let dvacátého století. A tak se konflikt izraelsko-arabský proměnil na konflikt izraelsko-palestinský s tím, že obě komunity hodlaly utvořit svůj stát na stejném území, protože ho považovaly za svoji nespornou domovinu (Čejka 2007: 10–11).

² Sión je pahorek v Jeruzalémě, který označuje: zemi Izrael, národní a duchovní centrum i izraelský lid. Na Siónu žijí Židé nepřetržitě po tisíce let, ale většina Židů byla nucena žít po staletí v diaspoře, tj. rozptýleni po celém světě. S myšlenkou vytvořit židovský stát (obnovení židovské vlasti v *Erec Jisra'el*) přišel Theodor Herzl na Světovém sionistickém kongresu v Basileji (1897), podle něj to byla jediná cesta, jak uchránit židovský národ od pronásledování. První sionisté měli cíle sekulární a nacionalistické. Od založení Státu Izrael v roce 1948 se však sionismus začal spojovat s příslibem Izraele, že bude domovem všech Židů, se snahou zajistit mu podporu při obraně proti jeho nepřátelům. V druhém významu získal sionismus podle Palestinců expanzionistickou a protiarabskou podobu. Sionismus je pojem označující národně osvobozené hnutí usilující o vytvoření bezpečné domoviny pro Židy, přičemž po vzniku Státu Izrael, sionismus pokračuje jako úsilí o udržení, ochrany a rozvoj tohoto státu (Heywood 2008: 321).

³ Arabsko-izraelská nebo také palestinsko-izraelská válka (Krejčí 2021: 114).

Vytvořením Státu Izrael se zásadně změnila geopolitika na Blízkém východě. Rozhodnutím Organizace spojených národů (OSN) o vytvoření Státu Izrael v roce 1948 se v regionu začaly odvíjet tři geopolitické procesy:

1. eskalace konfliktů a závody ve zbrojení mezi arabskými zeměmi a Izraelem o politickou, vojenskou a hospodářskou hegemonii v regionu;
2. spojenectví mezi Izraelem a USA, protože Američané považovali vládu v Tel Avivu za strategického spojence, který má odradit a potlačit akce arabských států na kontrolu regionu, zejména pak těžbu a dodávky ropy;
3. idea vytvoření státu Palestiny v daném regionu vytvářela silné napětí a potenci eskalace násilí, neboť mezinárodní společenství se postupně sblížovalo s touto ideou, ale Izrael ji důrazně odmítal (Wendt: 2023).

Arabsko-izraelská válka skončila v roce 1949 podpisem dohody o příměří s tím, že Izrael zabral větší části palestinského území, než židovskému státu určila rezoluce OSN o rozdělení mandátu nad územím Palestiny (viz mapová Příloha č. 1). Nejradičálnější sionisté dokonce hodlali dobýt i oblasti Západního břehu řeky Jordán, ale ty se staly součástí Jordánského království (Nolte 2018: 125). Důsledkem arabsko-izraelské války nebyl plán OSN respektován a arabský stát Palestinců nevznikl. Území, na němž měl vzniknout, si totiž připojil Egypt (pásmo Gazy) a Jordánsko (Západní břeh Jordánu). Zbylá území (severní Galilea a poušť Negev) obsadil Izrael a anektoval je. Jeruzalém se nestal mezinárodním městem, neboť Východní Jeruzalém zůstal pod jordánskou správou (včetně Starého města a většiny posvátných míst) a Západní Jeruzalém byl později vyhlášen za hlavní město Izraele. Z miliónu Arabů žijících v Palestině, jich po roce 1949 zůstalo v Izraeli pouze 133 000 s tím, že větší část uprchlíků našla útočiště na anektovaných územích v pásmu Gazy a Západním břehu Jordánu. Ostatní uprchlíci se ocitli v uprchlických táborech v Libanonu, Sýrii, Iráku, ale i v Jordánsku a Egyptě, což Palestinci označují (*arab. An-Nakba*), tj. katastrofa (Čejka, 2007: 84).

Další zmenšení palestinské domoviny bylo v důsledku Šestidenní války, která začala 5. června 1967 překvapivým izraelským vzdušným útokem, který zničil velkou část egyptského, syrského, jordánského a iráckého letectva, přičemž tato válka byla odlišně interpretována. Izraelci hovořili o zoufalé obranné válce, která zázrakem vložila do izraelských rukou obrovská území. A vznikl mýtus o neporazitelné izraelské armádě a neschopných arabských armádách. Palestinci zase hovořili o izraelské agresí vůči arabskému světu, kdy vůdcové Egypta, Sýrie a Jordánska padli do nastražené pastí a Izrael ukořistil ještě to, co zbylo z původní Palestiny. Faktem zůstává, že ohrožení Izraele bylo ze strany sousedních arabských států vysoké, a proto byl preemptivní úder účinným řešením, ale nebyl v souladu s mezinárodním právem.

Nejen v arabském světě si však Izrael svým počínáním získal nálepku agresora. Francouzský prezident de Gaulle dokonce uvalil na Izrael zbrojní embargo. Angažovala se i OSN, neboť Rada bezpečnosti vyzvala k ukončení bojů a po Šestidenní válce rozhodla o stálé přítomnosti pozorovatelů pověřených dohledem na dodržování příměří v oblasti Golanských výšin a Suezského průplavu. RB OSN svojí rezolucí č. 242 z 22. listopadu 1967 definovala podmínky nastolení míru na Blízkém východě. Klíčovými body bylo stažení Izraelců z území okupovaných během Šestidenní války: pásmo Gazy, Západní břeh Jordánu, Golanské výšiny a Sinajský poloostrov. „Pásmo Gazy“ bylo původně součástí mandátu Palestina s tím,

že v roce 1948 ho obsadil Egypt. Jeho rozloha je 360 km² a patří k nejhustěji zalidněným místům planety s nejvyšší nezaměstnaností. OSN uvádí hustotu osídlení ve zdejších uprchlických táborech až 50 000 obyvatel na km². Pro uprchlíky zřídila OSN speciální organizaci UNRWA.⁴

Gaza je fyzicky oddělena od dalšího palestinského území, tj. od Západního břehu Jordánu, přičemž vycestování z Gazy je pro mnoho Palestinců nejen složité, ale často i nemožné. „Západní břeh Jordánu“ byl rovněž součástí mandátu Palestina, ale v roce 1948 byl anektován Jordánskem. Rozloha Západního břehu je 5 860 km² s tím, že z miliónu Palestinců, kteří zde žili, jich 300 000 po Šestidenní válce uprchlo do Jordánska. Dnes obývá Západní břeh Jordánu přes 2 milióny obyvatel, zejména Palestinců, ale ve zdejších osadách žije cca 300 000 židovských osadníků. Golanské výšiny nebyly před rokem 1948 součástí Palestiny, ale byly syrským územím o rozloze 1 860 km² s četnými vodními zdroji. Sinajský poloostrov také nebyl součástí mandátu Palestiny, ale Egypta o rozloze 59 000 km². Ovšem tato dobytá území nepřinesla Izraeli jenom výhody, neboť následující spory Izraelců s Palestinci jsou dány do značné míry zabráním uvedených území po Šestidenní válce (viz mapová Příloha č. 2). Izraelsko-palestinský konflikt postupně získal novou dimenzi, kterou je izraelská anexa „zmenšující palestinské území“ (Oren, 2003).

Palestinští uprchlíci roztroušeni v okolí své bývalé domoviny, nebyli po dlouhou dobu schopni politicky artikulovat své požadavky na samostatný stát. Postupně se však zformovaly různé organizace civilního a militantního charakteru, které se i prolínaly. Nejznámější z nich se stala Organizace pro osvobození Palestiny (OOP), která byla podporována Egyptem, ale Jordánsko se zase obávalo separatistických tendencí. Palestinský inženýr s pseudonymem Arafat založil organizaci Fatah, která byla nepřesně označována jako ozbrojené křídlo OOP.

První teroristický útok provedl Fatah v lednu 1965 s cílem vyřadit z provozu izraelský vodovod. Západní země a Izrael hovořily o OOP jako o radikální a teroristické organizaci. Nutno dodat, že OOP měla i civilní křídlo, které se zaměřilo na sociální zabezpečení Palestinců s tím, že jednalo s Izraelem.⁵ V Chartě OOP však bylo

⁴ UNRWA (z angl. *United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East*), která je aktivní od roku 1950 a pokouší se ve spolupráci s místními arabskými vládami zlepšit situaci palestinských uprchlíků v oblasti zdravotní péče, vzdělání, infrastruktury atd. Působí především v uprchlických táborech v zemích sousedících s Izraelem, tj. Libanon, Sýrie, Jordánsko, Západní břeh Jordánu, včetně východního Jeruzaléma a pásma Gazy. Na základě svého původního mandátu měla fungovat jako dočasná organizace se zaměřením na okamžitou humanitární pomoc palestinským uprchlíkům po palestinsko-izraelské válce, ale působí dodnes a pomáhá řešit i aktuální humanitární krizi v pásmu Gazy v rámci odvetné války Izraele po útoku Hamásu.

⁵ Je potřebné připomenout izraelsko-palestinské dohody. Dohoda (13. 9. 1993) o zásadách palestinské autonomie, která byla uzavřena ve Washingtonu mezi izraelským premiérem J. Rabinem a předsedou OOP J. Arafatem. Dohoda (4. 5. 1994) upřesňující předchozí dohodu o autonomii na oblast Gazy a Jericha. Dohoda (28. 9. 1995), která rozšiřovala autonomii na oblast Západního břehu Jordánu. Dohoda (15. 1. 1997) o předání Hebronu pod palestinskou správu. Předběžné mírové dohody (15. 10. 1998), kde se Izrael zavazoval vzdát se 13% území na Západním břehu Jordánu, propustit uvězněné Palestince a jednat o odchodu z dalších palestinských území. OOP se zase zavazovala vzdát se svého cíle, tj. zničení Izraele a bojovat s terorismem (Veselý 2006).

uvedeno, že Palestina je domovem arabského palestinského lidu, který má zákonné právo na svou vlast. A ozbrojený boj je jedinou cestou k odstranění sionismu v Palestině (na celém území bývalého mandátu OSN) a díky němu je možné realizovat právo na sebeurčení a svrchovanost. V roce 1969 sice OOP formálně přijala ideu státu, kde mohli žít muslimové, křesťané a Židé v harmonii, ale nepůsobilo to věrohodně spolu s deklarovaným požadavkem na likvidaci Státu Izrael (Introvigne, 2003: 41-48).

Na okupovaných palestinských územích došlo v 80. letech dvacátého století k řadě krvavých incidentů, za nimiž stály jednak radikální palestinské skupiny, ale i radikální židovští osadníci, jejichž počet neustále narůstal. Navíc židovské osadníky chránila izraelská armáda, která nesmlouvavě potlačovala jakékoli aktivity radikálních palestinských skupin namířené proti těmto novým židovským osadníkům. Zároveň v řadách izraelské radikální pravice začaly působit i teroristické skupiny. To spustilo lidové palestinské povstání (*arab. Intifáda*). Vlna protestů z pásma Gazy se rychle rozšířila i na Západní břeh Jordánu. Jednalo se o palestinské demonstrace a nepokoje, vrhání kamenů a molotovových koktejlů, ale i používání lehkých zbraní. Intifáda upevnila palestinskou národní identitu a snížila závislost na aktivitách sousedních arabských států.

Palestinská otázka se znovu dostala na čelní stránky světových médií a stala se tématem mezinárodního dění. Brutální zásahy izraelských vojáků, proti vrhačům kamenů, při kterých byla nezřídka usmrcena palestinská mládež, poškodily image Izraele, a naopak Palestinci získávali mnoho sympatií a podpory ve světě. Izolace Arafatova vedení v Tunisku během Intifády omezila nejenom ozbrojené akce Fatahu, ale i jeho politický vliv, a proto se do popředí na palestinských územích dostaly skupiny jako Hamás a Palestinský džihád, jakožto nezkorumpovaná islámská hnutí. Obě radikální islamistické organizace sledovaly vytvořit islámský stát na území bývalého mandátu Palestiny a nehodlaly se smířit s existencí Státu Izrael a jeho dalším zabíráním palestinského území. Hamás⁶ (Hnutí islámského odporu) se zaměřil na dvě rozdílná poslání: charitu vůči Palestincům a teror vůči Izraeli. A právě teroristické útoky vůči Státu Izrael dostaly Hamás na seznam teroristických organizací, zejména v USA, Kanadě a Evropské unii (Čejka, 2007: 169-173).

Izraelsko-palestinský konflikt trvá již od roku 1948, ale v polovině 90. let se zdálo, že se rýsují kontury možného mírového řešení. To souviselo s novým geopolitickým uspořádáním světa pro rozpadu SSSR a sjednocením Německa, včetně Evropy. Výraznou nadějí na nastolení míru v regionu na Blízkém východě byla mírová dohoda z Osla, která byla mezi Izraelem a Organizací pro osvobození Palestiny (OOP) podepsána ve Washingtonu 13. září 1993. Deklarace o zásadách palestinské autonomie v pásmu Gazy a na západním břehu Jordánu představovala první vzájemnou dohodu obou stran. Izrael v ní uznal OOP jako legitimního reprezentanta

⁶ Hnutí Hamás spojuje palestinský nacionalismus se sunnitským islamismem, přičemž se snaží ustanovit jediný islámský stát v celé Palestině. Hamás má civilní (politické) křídlo, které provozuje vlastní školy a systém sociálního zabezpečení pro Palestince, ale má i militantní křídlo (Brigády Kassám), které provádějí teroristické útoky na izraelské vojenské a civilní cíle. Ve 30. letech 20. století zorganizoval Al-Kassám skupinu Černá ruka bojující proti sionistům a Britům, a proto je považován za duchovní otce palestinských „šahídů-mučedníků“ a radikálních islamistů. Hamás není možné umlčet vojensky, neboť je zakořeněn v palestinské společnosti a hlásá, že nikdo nemá právo ukrajovat z palestinského území nebo ho přepouštět někomu jinému (Introvigne, 2003: 18–21, 35–39, 81-86).

palestinského lidu a OOP poprvé uznala právo Izraele na existenci. Smlouva tak ukončila 45 let nepřátelství mezi Izraelem a Palestinci. Předpokládalo se vytvoření pětileté palestinské autonomie, která měla získat omezenou moc na Západním břehu řeky Jordán a v pásnu Gazy, do uzavření definitivní dohody řešící otázku hranic Jeruzaléma. Rovněž měly být řešeny izraelské osady a palestínští uprchlíci. A na závěr tohoto procesu mělo dojít ke zřízení palestinského státu. Izraelský premiér Jicchak Rabin a šéf OOP Jásir Arafat si dokonce podali za asistence amerického prezidenta Billa Clintona ruce, jako pečeť této dohody. Bohužel akce radikálních hnutí na obou stranách tento slibný mírový proces znemožnila.

Po podpisu dohody izraelská ultrapravice oznámila, že učiní vše, aby zabránila Palestincům získat, byť jen píd' okupovaného území Izraelem a byla zahájena ostrá protivládní kampaň, která vyvrcholila zabitím Jicchaka Rabina židovským extrémistou v listopadu 1995. Na druhé straně byla dohoda pranýřována islámskými stranami a několika složkami OOP, které ji považovaly za kupčení s palestinskými národními zájmy. A navíc, Hamás zdůraznil, že se nehodlá vzdát ozbrojeného boje vůči Izraeli a nadále bude podporovat sebevražedné útoky, které po Oslu nebývale vzrostly. Duch dohod z Osla předpokládal zastavení izraelské expanze, ale v letech 1993 až 2002 se počet osadníků zvýšil o 58 % a bylo zbudováno dalších 25 osad (některé bez souhlasu izraelské vlády), včetně silničních obchvatů. Tyto silnice umožňovaly napojit osady na izraelskou silniční síť a bránily spojení palestinského území, což bylo nezbytnou podmínkou pro vytvoření palestinského státu.⁷ Tuto izraelskou expanzi OSN opakovaně kritizovala, ale USA ji tolerovaly (Grangeová, Véricourt 2006: 40-45).

V roce 2005 došlo k jednostrannému stažení Izraele z pásma Gazy za premiéra Ariela Šarona, což George W. Bush označil jako možný restart cestovní mapy v duchu rezoluce Rady bezpečnosti OSN a zároveň jako možnost obnovit jednání vedoucí ke konečné dohodě mezi Izraelem a Palestinci. Jednání se však měla zabývat konečnými hranicemi mezi Izraelem a Palestinou, osudem 200 000 židovských osadníků na Západním břehu Jordánu, statutem Jeruzaléma a problémem palestinských uprchlíků z let 1947-48 s tím, že na tyto problémy nebyla od neúspěšných jednání v Camp Davidu v roce 2000 potřebná shoda, takže tento restart se jevil jako nereálný. Samotné izraelské stažení proběhlo nad očekávání klidně a na 40 000 vojáků během šesti dnů evakovalo zhruba 9000 lidí z 21 osad v pásnu Gazy i čtyř na severu Západního břehu Jordánu.

Izrael předal Gazu Palestincům a podržel si jen kontrolu hranic, vzdušného prostoru a teritoriálních vod. Vyklizení pásma přineslo dočasné zlepšení vztahů mezi Izraelem a některými muslimskými státy, a například Pákistán nebo Afghánistán dokonce uvažovaly o navázání diplomatických vztahů. Nakonec však z toho nic

⁷ Tento vývoj zhatil slibně započatý mírový proces mezi oběma národy. Dnes podporuje dvoustátní řešení pouhá třetina Palestinců a polovina jich chce rozpustit palestinskou autonomii (nejtrvalejší odkaz z dohod Osla) na čele se zestárlým Abbásem, která nemá ve většině částí Palestiny žádnou autoritu. Také v Izraeli klesla na jednu třetinu podpora mírového procesu, protože mladí Izraelci vyrůstali za intifády, tj. palestinského povstání. Na druhé straně mladí Palestinci zase sledovali židovské osadníky, jak jim zabírají území, které mělo být součástí jejich budoucího státu. Není divu, že o mírové řešení konfliktu přestala usilovat většina na obou stranách. A západní mocnosti ztratily zájem o roli prostředníka v izraelsko-palestinském konfliktu.

nebylo. Palestinci získali vlastní území, ale nevyužili stávající infrastruktury k vybudování prosperující enklávy, ale bohužel díky Hamásu patří Gaza k jedné z nejchudších a nejzničenějších částí světa. Nejtragičtějším důsledkem byla proměna pásma Gazy v teroristický stát Hamásu, jak varovali odpůrci evakuace. Hamás brzy nahromadil obrovský zbrojní arzenál a zesílil ostřelování izraelských měst, na která bylo vypuštěno desetitisíce raket. Rok po stažení Izraele z pásma Gazy unesl Hamás izraelského vojáka Gilada Šalita a propustil ho až po pěti a půl letech výměnou za více než tisíc teroristů. V roce 2007 provedl Hamás v Gaze puč, vypudil hnutí Fatah a předsedu palestinské samosprávy Mahmúda Abbáse a pásmo ovládá dodnes. Většina Izraelců i politiků, včetně současné levicové opozice, považuje vyklizení Gazy za tragickou bezpečnostní chybu. A shodují se na jednom, že nikdy už nedělat vůči Palestincům žádné jednostranné územní ústupky (Avineri: 2005).

Hamás dne 7. 10. 2023, kdy Izraelci slavili Simchat Tóru, zahájil masivní útok na Izrael, po zemi, po vodě a ze vzduchu, přičemž vypálil na izraelské území příval raket. Bylo zabito cca 1400 Izraelců (vojáků a civilistů), včetně dětí s tím, že ženy a dívky byly ještě před smrtí znásilňovány. A dále bylo zajato cca 240 rukojmí (Židů i cizích státních příslušníků). Hamás tuto masivní ofenzívu proti Izraeli obhajoval tím, že hodlá znovu získat mandátní území Palestiny. Šlo o největší útok na Stát Izrael od jeho vzniku, přičemž jeho součástí byla i pomsta za minulé izraelské útoky a neustálou izraelskou okupaci Západního břehu Jordánu, včetně zatýkání vůdců Hamásu a bombardování pásma Gazy.^{8,9}

Geopolitika jako hlavní teoreticko-metodologické východisko

Geopolitika se zabývá vztahy mezi politickými jevy a prostorem s tím, že se snaží porozumět politickému chování na základě geografických veličin, jako je zeměpisná poloha, velikost státu a demografická situace. Jelikož tyto charakteristiky státu jsou objektivně dané, vnímá je geopolitika jako vědecké zákony, podle nichž se řídí jednání aktérů. Geopolitická analýza je pevnou součástí strategického uvažování a plánování aktérů v mezinárodních vztazích (Kratochvíl, Drulák: 2009: 80).

Geopolitiku lze objasnit jako rámec používaný k vidění komplexních charakteristik světa, ve kterém žijeme. Tento geopolitický rámec bere do úvahy politické, ekonomické, vojenské a geografické dimenze světa, které utvářejí politickou vůli a činy geopolitických aktérů. Geopolitika se používá k ilustraci toho, jak se země,

⁸ Předpokládá se, že Yehya Sinwar plánoval útoky ze 7. října 2023, které vyvolaly eskalaci izraelsko-palestinského konfliktu. Kromě jiných zbraní Hamás vybavil své bojovníky také termobarickými granáty, které mohou rychle způsobit masivní požáry v domácnosti. Bojovníci Hamásu měli jednat v duchu pokynu: zabijte co nejvíce lidí, a vezměte co nejvíce rukojmí. Yehya Sinwar se narodil v uprchlickém táboře Khan Younis na jihu pásma Gazy a stal se jedním z prvních členů Hamásu. Podílel se na zřízení vojenského křídla Hamásu, tj. Brigád Kássam, které provedly řadu sebevražedných teroristických útoků v Izraeli. Blíže viz *The Israel-Palestine conflict is a complex and longstanding geopolitical issue that dates back over a century. The shrinking of Palestinian*. India Today 11. 10. 2023. Dostupné z: WWW na <https://www.indiatoday.in › story> [online], [cit. 2023-12-26].

⁹ Poznámka autora: Nenávist Hamásu vůči Izraeli je konstantní a neobjasňuje příčiny dlouho připravovaného a načasovaného teroristického útoku. To vedlo autora k tomu, aby analyzoval geopolitické souvislosti tohoto masivního útoku, zejména pak jeho geopolitické dopady v regionu, ale i globální dopady ve světě, včetně Evropské unie.

regiony, teroristické skupiny a další aktéři usilující o dosažení svých politických zájmů, které jsou determinovány geografickými podmínkami světa. Z tohoto hlediska je možné hovořit o „geografických entitách“: území, regiony, státy, nestátní aktéři a jejich vzájemné vazby, které utvářejí propojenou síť závislostí ve světě. Geografie hraje v geopolitice klíčovou roli, protože ovlivňuje politiku geografických aktérů při prosazování jejich zájmů. To může zahrnovat dohody a smlouvy mezi geografickými aktéry za účelem vzájemné spolupráce a urovnání konfliktů, nebo naopak může jít o eskalaci napětí mezi státy a nestátními aktéry, včetně anexe území za účelem zvyšování své vlastní moci. To znamená, že existují „geopolitické zájmy“ usilující o moc ve prospěch jedné skupiny nad druhou. Je zřejmé, že geografie, geografické entity a geopolitické zájmy hrají v našem každodenním životě důležitou roli, přičemž si tuto skutečnost někdy ani neuvědomujeme (Bartošiak: 2020).

Co jsou však základy geopolitiky? Ty lze spatřovat v jedinečných atributech, které determinují politickou vůli a zájmy jednotlivých geopolitických aktérů. Je důležité pochopit tyto jedinečné atributy, které ovlivňují sebe navzájem, ale i osudy národů, států a nestátních aktérů. Předně se jedná o geografii, politiku, ekonomiku, vojenství, technologii a kulturu, abychom pochopili výsledný geopolitický zájem daného geografického aktéra. Za prvé geografie či zeměpis ovlivňuje každý prvek geopolitického kontextu naší země. Zejména ho vymezuje geografie místa, tj. co bude z místního hlediska prosperovat, ale i charakter moci a možná spojenectví k zajištění obrany a bezpečnosti. V tomto smyslu geopolitika studuje zákonitosti vlivu zemského povrchu na politiku států a zákonitosti pohybu síly v prostoru. Zvláštní význam geografickým faktorům dodává jejich stálost a měřitelnost, přičemž geografie předznamenává podmínky pro hospodářskou činnost (Krejčí 2021: 129–130, 535–536).

Geografie představuje z pohledu našeho řešeného problému „územní“ mandát Palestiny, který byl domovem Palestinců a jejich nacionálním a geopolitickým zájmem byl a je vznik Palestinského státu, který dodnes nebyl naplněn. Postupné zabírání a zmenšování jejich mandátního území ze strany Izraele je jádrem izraelsko-palestinského konfliktu (což je doloženo na mapách v přílohách). Tento územní spor permanentně vyvolává u Palestinců silný anti-sionismus, ale i teroristické útoky vůči Státu Izrael, zejména se strany Hamásu, který je finančně a vojensky podporován Íránem. Izrael dosud řešil izraelsko-palestinský konflikt za pomoci vojenské síly, ale i měkkou silou, tj. zaměstnáváním Palestinců z pásma Gazy na svém území a úzkým spojenectvím s USA, které mu poskytují finanční, mezinárodní a diplomatickou podporu. Situace se však po posledním masivním útoku Hamásu ze 7. října 2023 strategicky změnila a Izrael řeší nejen fatální geopolitické posuny v regionu, ale i geopolitické změny ve světě, které ovlivní řešení izraelsko-palestinského konfliktu.

Geopolitické souvislosti útoku Hamásu na Izrael

Někteří odborníci vidí v příčinách nedávného masivního útoku Hamásu na Izrael tvrdou geopolitiku. Podle nich se jedná o tři klíčové strategické otázky, které determinovaly načasování tohoto masivního útoku. Konkrétně šlo o tři geopolitické posuny ve východním Středomoří a v Perském zálivu:¹⁰

¹⁰ By Bernard Simon (11 October 2023) *Behind the Hamas attack on Israel, Hard Geopolitics lurk*. Dostupné z WWW na <https://www.egmontinstitute.be › b...> [online], [cit. 2023-12-26].

1. potenciální zdržování vlivu Íránu a Hamásu v regionu Blízkého východu v důsledku podpisu Abrahamových dohod ze září 2020, které uznaly suverenitu Izraele a navázaly plné diplomatické styky mezi signatáři,¹¹ přičemž byla palestinská otázka odsunuta do pozadí;
2. na základě Abrahamových dohod a plánované saúdsko-izraelské mírové dohody by se podle geostrategického myšlení vytvořil prstenec aliancí se středem v USA, který by kontroloval „tři“ úzké námořní a škrťací body (Hormuzský průliv, Suezský průplav a průliv Bab Al. Mandab), což by omezilo vliv Íránu pouze jako kontinentální regionální mocnosti s dosahem do Afghánistánu, Iráku a přes silniční most v Iráku do Sýrie a Libanonu s tím, že přes Hizballáh by se dostal do východního Středomoří;
3. proces geopolitického stahování se USA ze Středního východu, započatý Obamovou administrativou z hlediska strategického zaměření se na Rusko a Čínu.

Dále bychom měli vzpomenout invazi Spojených států do Iráku v roce 2003, občanskou válku v Sýrii v roce 2011 a vzestup Islámského státu v roce 2014 s tím, že tyto události nebývale zvýšily obavy Íránu o jeho bezpečnost v posledních dvou desetiletích. Tyto události položily základ i pro vytvoření íránské „osy odporu“, která je významným nástrojem Íránu k odstrašení nepřátel a rozšíření jejich vlivu a moci. Tento regionální blok zahrnuje režim Bašára Asada v Sýrii, Hizballáh v Libanonu, šíitské milice v Iráku, Sýrii a Jemenu, ale i sunnitský Hamás a Palestinský islámský džihád. Odtud plyne schopnost dnešního Íránu naverbovat multietnické milice v celkovém počtu asi 160 tisíc bojovníků se zkušeností z bojů. Írán disponuje rovněž islámskými revolučními gardami (IRGC), které vznikly jako ideologická milice a oficiálně vystupují jako pobočka íránských ozbrojených sil. Íránská armáda chrání suverenitu země, ale ústavním mandátem IRGC je zajistit integritu islámské republiky, tj. zabraňování zahraničnímu vměšování, maření převratů ze strany armády a ničení deviantních hnutí, která poškozují ideologické dědictví islámské revoluce. V současnosti jsou IRGC označovány za teroristickou organizaci Bahrajnem, Saúdskou Arábií, Spojenými státy a Švédskem.^{12, 13}

¹¹ USA zprostředkovaly Abrahamovy dohody mezi Izraelem na jedné straně a Spojenými arabskými emiráty, Bahrajnem, Súdánem a Marokem na straně druhé. Po dohodách následovaly normalizační dohody mezi Izraelem, Marokem a Súdánem, což vedlo k vyhlídce, že Izrael uzná více arabských zemí. Pokud by se Abrahamovy dohody naplnily, vedlo by to k velkému oslabení Íránu, jak vůči jeho úhlavnímu rivalovi, což je Saúdská Arábie, tak v celém regionu. Základní předpoklad Abrahamových dohod měl být mír na Blízkém východě, aniž by se řešila palestinská otázka. Avšak po masivním útoku Hamásu a následné válce Izraelců v pásmu Gazy se tento mírový záměr rozplynul.

¹² By Bernard Simon (11 October 2023) *Behind the Hamas attack on Israel, Hard Geopolitics lurk*. Dostupné z WWW na <https://www.egmontinstitute.be › b...> [online], [cit. 2023-12-26].

¹³ Poznámka autora: Nestátní aktéři, od milic až po politická a náboženská hnutí, významně formovali bezpečnostní agendu v tomto regionu, ale i globální. Jenom vzpomeňme, že USA po teroristických útocích z 11. září 2001 na americké symboly moci vyhlásily „*Válku terorismu*“, tj. Al-Kaidě. Připomeňme i aktivity palestinských teroristických skupin v 70. letech, které byly poháněny nacionalistickými aspiracemi a dlouhodobými křivdami, včetně islamistického terorismu v Alžírsku a Egyptě v 90. letech a fenomén Islámského státu. Rovněž Hizballáh a další skupiny podporovány Íránem v posledních dvou dekádách silně ovlivňovaly zahraniční a bezpečnostní politiku států v tomto regionu. Tito nestátní

Na základě výše uvedených třech geopolitických posunů vyplývá, že pozice Íránu by byla silně narušena v daném regionu, zejména v důsledku námořní geopolitiky. Írán a Hamás politicky selhaly při posilování své role, tj. v pořadí regionálních hráčů na Blízkém východě. Když se jim nepodařilo zajistit své pozice politickými a diplomatickými prostředky, tak se uchýlili k extrémnímu násilí a budou se snažit vyvolat regionální válku na Blízkém východě. Konvergence výše uvedených hrozeb vůči životně a strategickým zájmům rozměnila sektářské náboženské rozdíly a rivalitu mezi šíitským Íránem a Hizballáhem na jedné straně a sunnitským Hamásem a Islámským džihádem na straně druhé. Hamás, který se nechtěl smířit s tím, že by byla palestinská otázka odsunuta do pozadí, tak použil extrémní násilí, aby zvrátil tyto geopolitické posuny a deeskalaci napětí mezi sousedními arabskými státy se Státem Izrael, přičemž plánoval vyvolat i násilný konflikt na Západním břehu Jordánu.^{14, 15}

K tomu dodejme, že Hizballáh je divokou kartou v jakémkoli válečném scénáři na Blízkém východě, zejména pak v konfliktu s Izraelem. Hamás operující v pásmu Gazy a Islámský džihád operující na Západním břehu Jordánu jsou sunnitská islámská hnutí, ale se šíitským Íránem a Hizballáhem mají společný geopolitický zájem, tj. zvrátit geopolitické posuny ve východním Středomoří, Levantě a Perském zálivu, a proto se setkaly v Bejrútu. A od srpna 2023 se setkávaly na návštěvách v Teheránu a Moskvě. Hizballáh má 150 tisíc raket od Íránu, což i veřejně prezentoval. Pokud by eskalace násilí vedla k válce, tak Írán i Izrael mají zájem, aby byla vedena na syrské půdě, tj. daleko od jejich vlastního území. Pokud se však Hizballáh a Írán zapojí do války s Izraelem, pravděpodobně to povede k otevřené válce celého regionu.¹⁶

Sýrie je však léta spojencem Ruska a nakupuje v Moskvě zbraně, přičemž Rusové mají námořní základnu na syrském pobřeží v Tartusu a vojenskou základnu v Latakii. Jde o důležitý ruský strategický zájem a červenou linii, které Írán i Izrael velmi dobře rozumí (Ganser, 2017: 286).¹⁷

Evropská unie a unijní státy nemohou pokračovat ve svém odpoutání se od Blízkého východu. Jako důsledek zklamání z výsledků arabského jara a z toho,

aktéři však nedominovali politické agendě států, ale nadále zůstaly důležitým geopolitickým rysem tohoto regionu.

¹⁴ By Bernard Simon (11 October 2023) *Behind the Hamas attack on Israel, Hard Geopolitics lurk*. Dostupné z WWW na <https://www.egmontinstitute.be › b...> [online], [cit. 2023-12-26].

¹⁵ Poznámka autora: Odborníci zdůrazňují, že jde o „pomstu geografie“, která byla dlouhodobě podceňována ve prospěch zasněných úvah o tom, jak dosáhnout míru na Blízkém východě viz Abrahamové dohody, které měly zajistit deeskalaci napětí ze strany sousedních arabských států vůči Státu Izrael, aniž by se řešil izraelsko-palestinský konflikt. Navíc nebyly zohledňovány zájmy Íránu, který nakonec jako sponzor Hamásu eskaloval násilí nejen vůči Státu Izrael, ale i v celém regionu. Válka Izraele v pásmu Gazy a narůstající humanitární krize, silně posiluje anti-sionismus a vyvolává eskalaci násilí dalších státních a nestátních aktérů v regionu. Regionální vojenská eskalace se zdá být nevyhnutná, neb jinak bude Hamás zdecimován a Írán strategicky pod kontrolou. To znamená, že oba geopolitici aktéři mají strategický zájem eskalovat napětí a násilí v regionu.

¹⁶ By Bernard Simon (11 October 2023) *Behind the Hamas attack on Israel, Hard Geopolitics lurk*. Dostupné z WWW na <https://www.egmontinstitute.be › b...> [online], [cit. 2023-12-26].

¹⁷ Poznámka autora: Moskva vidí v potenciální válce mezi Íránem a Izraelem na syrském území příležitost vytvořit chaos na prahu Evropy a rozmělnit pozornost Západu a jeho pomoc Ukrajině.

že dohody z Osla nepřinesly mír. Jediná Francie se angažuje ve východním Středomoří a v Perském zálivu, protože chápe, že se nejedná o krizi ve vzdáleném regionu od EU. Geografie hovoří jasně: Kypr jako nejuvýchodnější hraniční bod EU, je vzdálen od Gazy pouze 200 km, což je doslova na prahu EU. Navíc Kypr je územím, kde jsou rozmístěné britské základny NATO, a proto je nutné okamžitě identifikovat a formulovat strategické zájmy EU v Levantě a v Perském zálivu. EU by se měla rychle zorganizovat, aby formulovala jasnou politiku řešení této krize. V tomto ohledu by měla EU přijmout prohlášení o strategických zájmech EU ve východním Středomoří a v Perském zálivu, které by mělo být doprovázeno jasným přidělením nezbytných zdrojů, včetně vojenských k ochraně těchto evropských zájmů ve spojitosti s válkou na Ukrajině a zajištění jejího východního křídla. Jednota a aktivní politika EU v tomto regionu znamená chránit její strategické zájmy a mír, včetně budoucí prosperity Evropy.¹⁸

Saúdsko-izraelsko-americká mírová dohoda jako strategie zadržování

Vraťme se ještě k prvnímu a třetímu geopolitickému posunu, který stojí za útokem Hamásu, kam patří i saúdsko-izraelská mírová dohoda, která by vedla k omezení vlivu Íránu a Hamásu na Blízkém východě. A pravděpodobně by posílila i vliv Palestinské samosprávy na Západním břehu Jordánu, jako hlavního rivala Hamásu. Často se přehlíží fakt, že Saúdská Arábie vnímá a utváří svůj vztah s Izraelem prizmatem své zahraniční politiky s USA. Tento faktor také vysvětluje sílící saúdskou orientaci na regionální závazky a spojenectví v důsledku procesu stahování se USA kvůli zaměření se na Rusko a Čínu jako hlavní rivaly mocenského světového soupeření. Je to důsledek i břidlicové revoluce, která učinila USA soběstačnými z hlediska uhlovodíků. Navíc chaotické stažení USA z Afghánistánu vytvořilo nebezpečné vnímání slabého a nekoordinovaného Západu a neochoty USA držet se kurzu. Čína se jako vždy vynořila, když se USA rozhodly zaměřit se na Asii, aby tam koncentrovaly své zdroje a aktivity. Za této situace Írán opustil kurs sblížení se Saúdskou Arábií sponzorované Čínou. Čína čelila vážné geopolitické zkoušce, zda investovat v pohyblivých píscích regionu Blízkého východu. Pravděpodobně Čína nechá znepřátelené strany, aby bojovaly mezi sebou s tím, že se nebude zapojovat do těchto konfliktů, přičemž znova zváží své investice do sektorů v daném regionu jako je energetika a přístavy.^{19, 20}

Válka Izraele s Hamásem v pásnu Gazy a její geopolitické dopady

Izraelská válka s cílem eliminovat Hamás, aby nebyl schopen dalších teroristických útoků, tak zabila podle palestinských zdravotnických úřadů, které ovládá

¹⁸ By Bernard Simon (11 October 2023) *Behind the Hamas attack on Israel, Hard Geopolitics lurk*. Dostupné z WWW na <https://www.egmontinstitute.be> › b... [online], [cit. 2023-12-26].

¹⁹ By Bernard Simon (11 October 2023) *Behind the Hamas attack on Israel, Hard Geopolitics lurk*. Dostupné z WWW na <https://www.egmontinstitute.be> › b... [online], [cit. 2023-12-26].

²⁰ Poznámka autora: Na druhé straně Trumpova administrativa zase vyslala pozitivní signál Saúdské Arábii, když USA přesunuly svoji ambasádu z Tel Avivu do Jeruzaléma a zprostředkovaly Abrahamovy dohody, ale úroveň angažovanosti USA zůstala za saúdským očekáváním. Saúdská Arábie totiž očekávala, že USA budou zaručovat bezpečnost v tomto regionu, jak to dělaly desítky let po II. světové válce. Tento pocit opuštěnosti a nejistoty v problematickém regionu vytváří prostor pro regionální konflikty, neboť vzniklo vakuum bezpečnostní kontroly, o které stále bojují regionální mocnosti.

Hamás, cca 22 tisíc lidí a vyhnala z domovů většinu z 2,3 miliónu obyvatel pásma Gazy, kteří se ocitli v humanitární krizi, což v daném regionu, ale i po celém světě posílilo antisionismus a antisemitismus. Izrael reagoval na masivní útok Hamásu ze 7. října 2023 tradičně energicky a násilně, aby demonstroval svoji dominanci v regionu, přičemž počítá s americkou vojenskou a finanční podporou (hard power) a západními sympatiemi (soft power) při vedení své války. A neměli bychom také zapomínat, že Izrael vlastní jaderné zbraně, ale k nim se zatím oficiálně nepřiznal.^{21, 22}

Zvláštní pozornost je potřebné věnovat vztahům Izraele s Egyptem a Jordánskem, protože s oběma státy měl Izrael normalizované vztahy, které se výrazně zhoršily. Jordánský král Abdalláh II. odsoudil izraelskou válku jako „válečný zločin“, zatímco Egypt ji kritizoval jako „kolektivní trest“. Oba státy mají zvláštní obavy z přílivu uprchlíků z pásma Gazy a potenciálních širších bezpečnostních důsledků. Avšak jádrem jejich obav je nárůst palestinské podpory u jejich obyvatelstva, které většinou sympatizuje s palestinskou věcí. A navíc je arabské obyvatelstvo frustrováno v důsledku politiky svých vlastních autokratických vlád. Z hlediska hospodářské krize a vnitrostátní politické nestability jsou oba státy velmi opatrné, aby proti sobě nepostavily vlastní obyvatelstvo tím, že nepodporují věc Palestiny. Výjimkou jsou Spojené arabské emiráty a Bahrajn, které jednoznačně odsoudily teroristický útok Hamásu ze 7. října. Situace se však vyvíjí a mezi arabskými státy narůstá postupně pocit shody. Koncem roku 2023 ve společném prohlášení ministři zahraničí devíti arabských zemí totiž odsoudili izraelské útoky na civilisty v pásmu Gazy, které považují za porušení mezinárodního práva (Aspinall 2023).²³

Aktuálně jsou významnou nestátní vojenskou silou v regionu jemenští Húsíjští rebelové podporovaní Íránem. Mají desetitisíce bojovníků a od svých íránských spojenců získali velký arzenál raket a útočných dronů, které zasahují cíle na 2 000 kilometrů vzdálené od území Státu Izrael. Húsiové odůvodňují útoky na obchodní lodě podporou Palestinců v probíhajícím konfliktu s Izraelem s tím, že cílem jsou všechny lodě mající vztahy s Izraelem nebo mířící do izraelských přístavů, přičemž od října podnikly přes 100 útoků. Húsíjské útoky, vážně narušily trasy v Rudém moři, kudy proudí až 12 % celosvětového obchodu a 30 % kontejnerové dopravy. USA se

²¹ Dostupné z WWW na adrese: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/zahranici-letadlova-lod-uss-gerald-r-ford-se-z-vychodniho-stredomori-vrati-do-usa-242783> [online], [cit. 2024-01-01].

²² Poznámka autora: Eskalace izraelsko-palestinského konfliktu je silně ovlivněna geopolitickými zájmy aktérů v tomto regionu, ale situace se rychle mění a těžko předvídat, jak se bude dále vyvíjet. Jenom připomeňme prudký obrat EU od rozhodnutí stáhnout veškerou pomoc z Palestiny a vzápětí volání po větší a naléhavější pomoci. Zároveň sílí propalestinské nálady a postoje s narůstající humanitární krizí v pásmu Gazy, což vytváří silný potenciál pro rozbití křehké západní aliance a narůstají rozdíly v přístupu mezi Spojenými státy a jejich spojenci. Přes tento rychlý a nejasný vývoj se začínají formovat některé důležité geopolitické trendy, které budou ovlivňovat postoje a vztahy států v daném regionu, ale i při řešení izraelsko-palestinského konfliktu, které autor hodlá přiblížit.

²³ Poznámka autora: Zatímco mnoho států Perského zálivu kritizuje izraelskou válku v pásmu Gazy, tak jejich kritika je slabší, než by tomu bylo před několika lety. Důvodem je fakt, že svět se odklání od ropy a plynu, a proto se země Blízkého východu rozhodly diverzifikovat své ekonomiky, k čemuž potřebují ekonomickou a politickou stabilitu své země. A zároveň jsou hluboce znepokojeni hrozbou, kterou představuje Írán a jeho podpora militantních skupin na jejich vlastním území.

postavily do čela námořní koalice, která chrání tranzitní trasy v Rudém moři. Čítá více než dvě desítky zemí včetně Indie, ale některé důležité arabské země jako Egypt a Saúdská Arábie se do spolupráce moc nehrnou, protože podle nich je potřebné vytvořit silný tlak na Stát Izrael a podpořit věc Palestiny.²⁴

Zatímco frontová linie války probíhá mezi Izraelem a Hamásem, tak se týká i dalších mocností. Írán a libanonský Hizballáh, které podporují Hamás, již začaly ve svých zprávách o válce obviňovat USA jako sponzora Státu Izrael z eskalace násilí v regionu. Spojené státy jsou totiž dlouhodobě největším zastáncem Izraele v regionu, přičemž fungují jako jeho garant a poskytují mu pomoc ve výši 3,8 miliard USD ročně. Vycházejí z pocitu sdílených ambicí pro Blízký východ, historických vazeb, domácího veřejného mínění a po masivním útoku Hamásu otevřeně podporují Izrael. Spojené státy rovněž využily svého práva veta k zablokování rezoluce Rady bezpečnosti OSN o konfliktu, kterou navrhla Brazílie, protože rezoluce nezmiňovala právo Izraele na sebeobranu (Aspinall 2023).

Ačkoli nic nenasvědčuje tomu, že by se Írán přímo podílel na plánování útoku Hamásu ze 7. října, tak dlouhodobě Hamás podporuje, jak finančně, vojensky i ekonomicky. A na druhé straně je faktem, že Írán v září 2023 cvičil i bojovníky Hamásu a iráňští představitelé blahopřáli Hamásu k překvapivému útoku ze 7. října. Spojené státy dále tvrdí, že Írán sleduje a usnadňuje útoky na americké jednotky a vojenské základny na Blízkém východě. Írán sice vyzval k ukončení izraelských útoků na pásmo Gazy a pohrozil, že se zapojí do válečného konfliktu, ale bude pravděpodobně rozpolcený mezi touhou po regionální nadvládě a obavami ze zatažení do nákladné války v době hospodářské krize a domácí vnitřní nestability. Spojené státy sice čelí podobnému problému, ale budou chtít nadále poskytovat silnou podporu a ochranu Státu Izrael, ale z dlouhodobějšího hlediska bude jejich angažovanost na Blízkém východě opatrnější. Narůstající tlak arabských států a mezinárodního veřejného mínění silně ovlivňují postoje Spojených států, přičemž J. Biden stále více zohledňuje kritiku humanitární krize v pásmu Gazy, která je důsledkem izraelské války (Aspinall: 2023).

Pohled Íránu a Spojených států na izraelsko-palestinský konflikt je jasný, ale je otázkou, jak zareagují ostatní mocnosti, které mohou převzít roli prostředníka a ovlivňovat „širší geopolitiku“ tohoto konfliktu. Potenciální prostředník může být Čína, neb má relativně silné vztahy s Íránem a zprostředkovala jeho sblížení se Saúdskou Arábií. Vzhledem k tomu, že Spojené státy sedí u stolu, snižuje to její vyjednávací pozici, protože bude chtít být považována za relevantního aktéra v debatě. Ovšem přístup Číny bude pravděpodobně obdobný jako k ruské invazi na Ukrajině, tj. sehrát roli neutrální světové mocnosti usilující o mír. Čína však neutrální není, protože usiluje o rozšíření své iniciativy *Hedvábná stezka* na Blízkém východě a má geopolitický zájem na stabilitě v regionu. Má rovněž silné vazby na Írán a dosud neodsoudila masivní útok Hamásu ze 7. října. Teprve v posledních dnech uznala Čína právo Izraele na sebeobranu, což nakonec bylo odmítnuto vzhledem na mezinárodní právo a ochranu civilistů.

Rusko má prioritní geopolitický zájem zvítězit ve válce na Ukrajině, ale zároveň se snaží převzít roli prostředníka izraelsko-palestinského konfliktu s argumentací,

²⁴ Dostupné z WWW na stránce: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/zahranicni-britske-sily-odrazi-utoky-huthiu-varuje-ministr-obrany-shapps-242790> [online], [cit. 2024-01-01].

že má tradiční dobré vztahy s oběma stranami, a proto by nehrálo pouze na jednu stranu. Vzhledem k tomu, že Moskvu často navštěvuje Hamás a iránský představitel, je zřejmé, že nemůže sehrát neutrální roli prostředníka mezi Hamásem a Izraelem. Postoj Ruska je rovněž dán rostoucími vazbami s Íránem, které se posílily od ruské invaze na Ukrajinu, kdy Rusko pomáhá iránskému programu raket a kosmických vozidel výměnou za iránské bojové drony a vojenské vybavení. Avšak jakákoli ruská podpora Hamásu bude limitována obavami z odcizení Izraele, s nímž má úzké vazby díky silné rusko-izraelské diaspoře, která tvoří 15 % izraelského obyvatelstva. Hlavní prioritou Ruska je válka na Ukrajině, přičemž nestabilita na Blízkém východě hraje v jeho prospěch.

Na druhé straně se aktuálně objevují na Západě rozpaky na pokračující podporu Ukrajiny, včetně USA. Putin doufá, že eskalující izraelsko-palestinský konflikt spotřebuje čas, energii a zdroje, které by jinak směřovaly na Ukrajinu, která zůstává silně závislá na podpoře Západu. Izraelskou válku s Hamásem zároveň Rusko využívá k diskreditaci Spojených států, protože je obviňuje ze selhání americké diplomacie při zajišťování stability a bezpečnosti na Blízkém východě. Rusko se však nemůže úzce spojit s Hamásem, neboť by tím zvýšilo šance amerického prezidenta, který by mohl získat díky kongresu společný izraelsko-ukrajinský podpůrný balíček (Aspinall 2023).²⁵

Velmi diferencovaný postoj k eskalaci izraelsko-palestinského konfliktu zaujaly africké státy na základě svých politických a geopolitických zájmů. Izraelská válka v pásmu Gazy rozdělila africké státy do tří širokých táborů, které mají odlišné postoje na tuto válku. Na jedné straně státy Arabské ligy, tj. Alžírsko, Čad, Súdán, Tunisko a Jihoafrická republika, včetně Zimbabwe vyjádřily jednoznačnou podporu Palestině. Zároveň Africká unie vyjádřila nespokojení nad násilím v pásmu Gazy a vyzvala k řešení izraelsko-palestinského konfliktu na základě „dvou států“. V neposlední řadě má Africká unie, která představuje 55 států velký význam, jak pro Izraelce, tak pro Palestince, neboť představuje velkou hlasovací sílu v OSN a v dalších mezinárodních orgánech.

Naopak Ghana, Demokratická republika Kongo, Kamerun, Keňa a Zambie otevřeně podporují Izrael. Někde mezi těmito státy je Nigérie a Uganda, jejichž

²⁵ Poznámka autora: Válka Izraele v pásmu Gazy umožňuje Hamásu šířit anti-sionismus po světě a získávat sympatie světového veřejného mínění, což je vlastně pro něj politická výhra. Posiluje to i tvrzení Hamásu, že je skutečným vůdcem palestinského národního hnutí nejen v Gaze, ale také na Západním břehu Jordánu. Vůdce Palestinské samosprávy, Mahmúd Abbás, totiž dlouho upřednostňoval taktiku vyjednávání a spolupráci s Izraelem, která je dnes v očích Palestinců zdiskreditována. A násilí v regionu se stupňuje, Spojené státy nedávno zachytily střely s plochou dráhou letu, které vypálili jemenští Húsijští rebelové podporovaní Íránem. Američané se snaží zabránit eskalaci násilí v regionu, a proto přesunuli do Středozemního moře dvě letadlové lodě. Největším problémem je vyhlídka zapojení se Hizballáhu do konfliktu, který to již verbálně několikrát prohlásil a neustále Izrael dělostřelecky ostřeluje. Jedná se o obavy, aby Hizballáh, včetně Íránu neotevřel z pohledu Izraele tzv. severní frontu nebo z pohledu Hizballáhu jižní libanonskou frontu. Rychlý pohled na mapu ukazuje, že integrovaný válečný plán by znamenal, že útoky proti Izraeli by mohly být zahájeny podél linie začínající od pásma Gazy po jižní Libanon a potenciálně podél izraelsko-syrské hranice viz Příloha č. 1 a č. 2. Nebezpečí spočívá v tom, že jak se do izraelsko-palestinského konfliktu zapojuje stále více stran, tak se zvyšuje potenciál, že se rozšíří na celý Blízký východ, přestože mnoho států v regionu volá po míru.

neutralita spočívá v tom, že nehodlají podporovat ani jednu stranu, ale volají po rychlé deeskalaci. Jedinou africkou zemí, která má dlouhou a silnou historickou vazbu k Izraeli, je Etiopie, která však svůj postoj k současné situaci ještě nevyjasnila, přestože od Státu Izrael čerpala milióny dolarů na humanitární pomoc a tisíce etiopských Židů se vydalo do Izraele. Avšak pokračující válka v pásmu Gazy může zmařit dosavadní izraelské diplomatické aktivity a pomoc na africkém kontinentu. Koncem října 2023 totiž hlasovalo cca 35 afrických států ve Valném shromáždění OSN pro jordánskou rezoluci, která vyzývala k „ochraně civilistů a dodržování právních a humanitárních závazků“ v Gaze.²⁶ Maroko a Súdán, které v roce 2020 normalizovaly vztahy s Izraelem v rámci Abrahamových dohod, byly rovněž mezi zeměmi, které pro rezoluci hlasovaly.

Mezitím Čad (většinově muslimská země), který nedávno obnovil diplomatické styky s Izraelem, odvolal svého chargé d'affaires z Izraele s odkazem na „ztrátu mnoha životů nevinných civilistů“ a potřebu nastolit „příměří pro trvalé řešení palestinské otázky“. Ve stejném duchu Keňa, největší spojenec Izraele v Africkém rohu, nakonec přehodnotila svoje původní prohlášení o solidaritě s Izraelem a rovněž Rwanda, další dřívější spojenec Izraele, poslala do Gazy humanitární pomoc. Obecně postoj afrických států k izraelsko-palestinskému konfliktu je ovlivňován nejen hluboce zakořeněnými vazbami jednotlivých afrických národů s palestinským hnutím, což je pozůstatkem kolonialismu a apartheidu, ale i nabídkou špičkových technologií, vojenské, zemědělské a jiné pomoci ze strany Státu Izrael. Rovněž některé africké státy jsou závislé na zahraničních darech západních států, a proto se těžko obrací proti Státu Izrael (Bishku, 2023).

Samozřejmě, že existuje celá řada dalších neznámých v izraelsko-palestinském konfliktu a v jeho širších geopolitických souvislostech. Avšak už dnes vidíme, jak na Západě sílí propalestinské nálady a postoje úměrné eskalaci humanitární krize v pásmu Gazy, což vytváří potenciál pro rozbití západní aliance a rostoucí rozdíly v přístupu mezi Spojenými státy a jejich spojenci, kteří silně podporují Stát Izrael.

Eskalace izraelsko-palestinského konfliktu a plány Izraele na jeho řešení

Izrael jako malá země vždy sázela a používala vojenskou sílu jako svůj spolehlivý nástroj k řešení konfliktů s arabskými státy, které se ho po jeho vzniku snaží odstranit. Stojí za to připomenout, že Izrael šel do války proti Egyptu a Jordánsku kvůli svému

²⁶ V tomto směru je nutné připomenout i rezoluci VS OSN přijatou 12. prosince 2023, kterou nechaly svolat arabské a muslimské země poté, co USA vetovaly v Radě bezpečnosti OSN rezoluci, která vyzývala k zastavení bojů mezi Izraelem a palestinským teroristickým hnutím Hamás. Text rezoluce vyzýval k „okamžitému humanitárnímu příměří v pásmu Gazy a k okamžitému propuštění všech rukojmí a požadoval ochranu civilního obyvatelstva“. Pro rezoluci hlasovalo 153 států, proti bylo 10 států (Česká republika, Guatemala, Izrael, Libérie, Nauru, Mikronésie, Papua Nová Guinea, Paraguay, Rakousko a Spojené státy s tím, že 23 států se zdrželo hlasování např. z EU: Bulharsko, Itálie, Litva, Maďarsko, Německo, Rumunsko a Slovensko. Izraelský velvyslanec při OSN označil text rezoluce za pokrytecký, neboť může vést k posílení Hamásu. Naopak palestinský velvyslanec při OSN po hlasování prohlásil, že jde o historický den, protože je potřebné ukončit izraelskou agresi vůči Palestincům. Rezoluce Valného shromáždění OSN však nejsou právně závazné. Nejen z tohoto hlasování v OSN je zřejmé, že dosahování politické jednoty ze strany EU ve vztahu k izraelsko-palestinskému konfliktu je obtížné či přímo nemožné.

vzniku (1948), proti Egyptu a po boku Velké Británie a Francie v konfliktu o Suezský průplav (1956), proti Egyptu, Jordánsku a Sýrii v „Šestidenní válce“ (1967); a znovu proti Egyptu a Sýrii při jejich útoku na Izrael (Jom Kippur 1973). Zejména od Šestidenní války Spojené státy prosazovaly partnerství s Izraelem ve vojenské, technologické a strategické sféře, což posílilo rozvoj obranných sil obou stran, ale zvýšilo závody ve zbrojení na Blízkém východě a vojenskou sílu arabských konkurentů (Srovnej např.: Čejka 2007, Grangeová a Véricourt 2006, Nolte 2018). Od října 2023 eskaluje válka mezi Izraelci a Palestinci pod vedením Hamásu, který je podporován a sponzorován Íránem a Katarom, přičemž hrozí rozšíření válečného konfliktu v celém regionu. V Knesetu izraelský ministr obrany prohlásil, že Izrael je dnes zapojen do „války na více frontách“. A konkretizoval, že Izrael je „napadán ze sedmi oblastí: Gazy, Libanonu, Sýrie, Západního břehu Jordánu, Iráku, Jemenu a Íránu.“²⁷

Izraelské bezpečnostní složky se navíc připravují i na raketové útoky a infiltraci bojovníků libanonského Hizballáhu. Sálíh Arúrí byl totiž 2. 1. 2024 zabit izraelským útočným dronem na předměstí libanonského Bejrútu. Izrael ho považoval za jednoho z klíčových zakladatelů brigád Kassám, tj. vojenského křídla Hamásu. Arúrí byl zároveň spojkou mezi Hamásem a Íránem. A vůdce Hizballáhu Hassan Nasralláh nedávno varoval Izrael před atentáty v Libanonu. Po tomto izraelském atentátu podle mluvčího íránského ministerstva zahraničí nebývale vzrostlo odhodlání bojovat proti židovskému státu nejen na palestinských územích, ale i jinde v regionu.^{28, 29}

Realita je jiná, neboť izraelský válečný kabinet v čele s premiérem Benjaminem Netanjahuem vytvořil mapu rozdělující Gazu na 620 samostatných pozemků, které mají používat palestínští civilisté, aby se nedostali do „aktivních válečných zón“. Netanjahu také označil, s naprostým ignorováním mezinárodního práva, pozemek

²⁷ Dostupné z WWW na stránce: <https://echo24.cz/a/HsWxt/zpravy-svet-netanjahu-chce-znicit-hamas-pasmo-gazy-hodla-deradikalizovat-a-demilitarizovat> [online], [cit. 2024-01-03].

²⁸ Dostupné z WWW na <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/zahranici-izraelsky-dron-zabil-dvojku-hamasu-242865> [online], [cit. 2024-01-02].

²⁹ Poznámka autora: Schopnost Izraele ovlivňovat dění na svých hranicích nebyla nikdy velká, ale aktuální události odehrávající se v sousedních arabských zemích jsou nyní mimo jeho kontrolu. Dosud se izraelská politika zaměřovala na identifikaci hlavní hrozby a s využitím rovnováhy sil se snažila stabilizovat situaci, a když se to nepodařilo, tak rychle a rozhodně užila vojenské síly, ale dnes není možné ze strany Izraele identifikovat hlavní hrozbu. Hrozby se totiž nacházejí u všech jeho arabských sousedů, včetně Jordánska (kde roste vliv Muslimského bratrstva, přičemž hášimovská monarchie obnovuje vztahy s Hamásem). To znamená, že Izrael nemůže využít vyvažování rovnováhy sil u sousedních arabských zemí k zajištění svých hranic. Za současné situace není ani jasné, zda existuje nějaká arabská frakce, kterou by Izrael mohl podpořit a využít s cílem znovu dosáhnout rovnováhy sil. Izrael jako malá země vždy používala vojenskou sílu jako svou poslední zbraň, ale nyní čelí situaci, kdy jediné smysluplné použití vojenské síly je proti Íránu, aby nevyrobil jadernou zbraň. Pokud by se to teoreticky podařilo, tak by si Izrael zase zajistil vůdčí postavení v regionu, ale je to velmi riskantní, přičemž proti tomuto vojenskému řešení narůstá i vnitřní politická a vojenská izraelská opozice. A konečně, problém je dnes spíše politický než vojenský. A schopnost či konstruktivní politická vůle pro řešení vyhroceného izraelsko-palestinského konfliktu není u současného izraelského politického vedení k dispozici, tj. plán obnovy zničeného pásma Gazy a navrácení uprchlíků, včetně plánu k vytvoření samostatného palestinského státu.

menší než londýnské letiště Heathrow jako „humanitární územní oblast“ a navrhl, že by tam nakonec měla skončit populace Gazy s 2,3 milióny obyvatel, která žila v geografickém prostoru 365 km². Egyptské úřady veřejně vyjádřily své obavy, že cílem Netanjahuovy války není „odstranit vojenské struktury Hamásu“, ale učinit „území“ Gazy neobyvatelné, aby Palestinci byli nuceni opustit své domovy a nadobro odejít, tj. druhá připravovaná katastrofa (*arabsky Al-Nakba*). I odborníci na konflikty se domnívají, že Netanjahuův plán pro poválečnou Gazu počítá se získáním dalšího „území“ Palestiny. A to s využitím předcházejících zkušeností, neb po přerušení spojení mezi pásmem Gazy a Západního břehu Jordánu se toto území rozdělilo na menší, oddělené pozemky. Díky tomu bylo pro Izrael mnohem snazší pokračovat v bezrestném zabírání dalších palestinských pozemků. A od útoku Hamásu ze 7. října 2023, kdy svět upíral svoji pozornost na pásmo Gazy, tak Izrael urychlil otevřené vyzbrojování fanatických osadníků na Západním břehu Jordánu k rychlejšímu nelegálnímu osídlování tohoto území.

Barakat tvrdí, že je to, který se bude opakovat i v pásmu Gazy, která bude rozdělena na tři nebo více menších celků s izraelskými „nárazníkovými zónami“ mezi nimi. Zároveň přijdou izraelští osadníci a začnou si nárokovat další a další území s tím, že Palestinci budou rozděleni a uvězněni v malých enklávách obehnaných zdí bez naděje na lepší budoucnost. Izraelský plán na zabránění dalšího území, však podle odborníků ignoruje zásadní faktor, tj. palestinskou vůli přežít a vzdorovat. Navíc Palestinci budou svádět existenční boj na troskách svých zničených domovů a hrobech svých zabitých příbuzných s tím, že již nemají co ztratit a budou se bránit za každou cenu. Plány současného izraelského politického vedení rozřezat pásmo Gazy na kusy přinesou jenom další utrpení a násilí na obou stranách izraelsko-palestinského konfliktu. Spojené státy a jejich západní spojenci stojí jednostranně na straně Izraele a volají po dvou-státním řešení vyostřeného izraelsko-palestinského konfliktu, ale nelze předpokládat, že ho svým jednostranným přístupem prosadí, aby se zajistila důstojnost a bezpečnost nejen pro Izraelce, ale i pro Palestince (Barakat: 2023).

Výše uvedenému scénáři v mnohém napovídají i aktuální tajná jednání, která vedou izraelští představitelé s africkým Kongem a několika dalšími zeměmi o možném přijetí palestinských uprchlíků z Pásmu Gazy. Spojené státy zatím odmítají výzvy izraelských ministrů krajní pravice k vystěhování větší počtu Palestinců z Pásmu Gazy. Kongo má být podle izraelských zdrojů ochotné přijmout migranty z pásma Gazy s tím, že izraelský server to upřesňuje, že se jedná o sousedící Konžskou demokratickou republiku, dříve známou jako Zair (viz Příloha č. 3). Ta patří k menšině afrických zemí, které v konfliktu s Hamásem podpořily Stát Izrael, přičemž zde byli situovaní vojenští izraelští poradci, kteří pomáhali v boji proti islamistickým povstalcům. Předpokládá se, že na konci války se vláda Hamásu v Gaze zhroutí a nebudou existovat žádné obecní úřady. A civilní obyvatelstvo bude závislé na humanitární pomoci, přičemž 60 % zemědělské půdy v Gaze se stane bezpečnostními nárazníkovými zónami, to prohlásila v Knesetu izraelská ministryně pro zpravodajské služby. Zdůraznila, že anti-sionistická indoktrinace v pásmu Gazy nezmezí a další teroristické útoky na Izrael jsou jen otázkou času. Netanjahu k tomu dodal, že jen izraelská armáda může zajistit, aby pásmo Gazy zůstalo „demilitarizované“, tedy bez teroristů z Hamásu. A odmítl, aby území v pásmu Gazy po odvetné válce měla spravovat palestinská autonomie v čele s Fatahem. K vystěhování velkého počtu Palestinců z pásma Gazy opakovaně

vyzývají krajně pravicoví ministři a nastolují i požadavek opětovného budování židovských osad v pásnu Gazy, až tam bude Hamás poražen (viz mapa Příloha č. 4). Palestinci tyto úvahy o imigraci odmítají, ale i řada arabských zemí, zejména Jordánsko a Egypt, kam by se měli vysídlení Palestinci uchýlit. Spojené státy vyjádřily názor, že po skončení odvetné izraelské války by měla v pásnu Gazy vládnout obměněná Palestinská autonomie, ale to zase striktně odmítají představitelé izraelské vlády.³⁰

Izraelská válka v pásnu Gazy nadále pokračuje, přičemž narůstá počet civilních obětí a prohlubuje se humanitární krize, což polarizuje země po celém světě, tj. na příznivce Státu Izrael a Palestinců. V tomto ohledu je nutné zdůraznit, že Hamás informační válku v Gaze vyhrává. O tom svědčí i polarizace západních společností na příznivce Palestiny a Izraele, nejen názorově, ale i na demonstracích a mítincích. Bohužel polarizace probíhá i mezi studenty na univerzitách, včetně České republiky. Izraelci jsou v režimu reakce, přičemž nárůst antisemitismu po celém světě, zejména pak v Evropské unii je obrovský, zejména na základě dezinformací např. údajný útok izraelské rakety na nemocnici a nadhodnocená čísla obětí civilistů v pásnu Gazy. Izraelci dnes nedokáží zcela eliminovat palestinskou hrozbu. Obsadit pásnu Gazy je snadné, ale pacifikace všech odpůrců je nemožná. Rozsáhlá válka v Gaze má své vojenské limity a vážné politické důsledky, které narušují mezinárodní postavení Státu Izrael, včetně ztráty důvěry světového veřejného mínění. A v konečném důsledku to spojuje jeho arabské sousedy, které sjednocuje silný anti-sionismus, což silně destabilizuje jeho bezpečnostní situaci a samotnou existenci do budoucna.

Závěr

Autorem uplatněná geopolitická analýza poskytuje čtenářům užitečný rámec pro pochopení složitého a dlouhodobého izraelsko-palestinského konfliktu, jehož jádrem je izraelský a palestinský nacionalismus a jejich „územní spor“. To autor pro větší názornost dokládá i na mapách v přílohách.

Aktuálním mezníkem izraelsko-palestinského konfliktu byl masivní útok provedený Hamásem 7. října 2023, který byl dlouhodobě plánován a připravován jako reakce na geopolitické posuny v daném regionu. Ty totiž odsunuly do pozadí i sektářské náboženské rozdíly mezi šíitským Íránem, který se stal sponzorem sunnitského Hamásu, přičemž mu cvičil i bojovníky, aby mohli provést masivní útok proti Izraeli a upozornit na neřešenou palestinskou otázku. Zároveň Hamás hodlal získat podporu světové veřejnosti a znovu nastolit palestinskou otázku na pořad dne, čímž by získal dominanci u Palestinského lidu na úkor Fatahu. Írán tyto snahy Hamásu podporoval a sponzoroval, protože také hodlal změnit mocenské poměry v daném regionu, ale ve svůj prospěch a na úkor Izraele.

Válka Izraele v pásnu Gazy s cílem eliminovat Hamás jako nositele terorismu není zatím u konce. Izraelský premiér Benjamin Netanjahu upozornil, že existují tři předpoklady dosažení míru: zničení vojenských schopností Hamásu, demilitarizace a stabilizace pásma Gazy a deradikalizace palestinské komunity. Při ničení vojenských struktur Hamásu bude podle Netanjahua Izrael postupovat v plném souladu s mezinárodním právem, což je složité, protože nedílnou součástí strategie Hamásu

³⁰ Dostupné z WWW na <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/svet/izraelska-vlada-tajne-jedna-mimo-jine-s-kongem-o-vysidleni-palestincu-pise-list-344601> [online], [cit. 2024-01-04].

je využívání palestinských civilistů jako lidských štítů. Demilitarizace Gazy bude podle izraelského ministerského předsedy vyžadovat dočasnou bezpečnostní zónu na obvodu pásma a vytvoření kontrolního mechanismu na hranici mezi Gazou a Egyptem, který bude odpovídat bezpečnostním potřebám Izraele a zabrání pašování zbraní na toto území. Očekávání, že Gazu demilitarizuje palestinská samospráva, která má pod kontrolou částí okupovaného Západního břehu, pokládá Netanjahu za nerealistické. Podle něj neprokázala ani schopnost, ani vůli demilitarizovat pásmo Gazu, a proto si Izrael v dohledné době bude muset ponechat hlavní bezpečnostní odpovědnost za tento pobřežní pás. K deradikalizaci palestinské komunity bude podle Netanjahua potřeba, aby školy učily děti vážit si života spíše než mučednické smrti a imámové by měli přestat kázat o vraždění Židů. Palestinskou občanskou společnost je podle něj potřeba rovněž transformovat tak, aby její obyvatelé podporovali boj proti terorismu, a ne jeho financování a podporu.³¹

Vedení izraelských vojenských operací v pásmu Gazy označila Jihoafrická republika (JAR) u Mezinárodního soudního dvora (ICJ) za „genocidu“. ICJ je nejvyšším soudem OSN, který urovnává spory mezi státy a poskytuje poradenská stanoviska k právním záležitostem, což po něm žádá JAR. Důkazy předložené JAR tvrdí, že „činy a opomenutí“ Izraele „mají genocidní charakter, protože mají způsobit zničení podstatné části palestinské národní, rasové a etnické skupiny“. Tato žaloba JAR proti Izraeli u ICJ je považována za mezník v boji za spravedlnost pro Palestince a za pokus přivést Tel Aviv k odpovědnosti na nejvyšší soudní úrovni. Z geopolitického hlediska to ukazuje, že africké státy se díky ekonomickému a politickému rozvoji hodlají více angažovat v mezinárodní politice a při řešení globálních konfliktů. Každý stát se může na ICJ obrátit, přestože není součástí daného konfliktu.

Bez ohledu na výsledek je pozoruhodné, že africký stát byl ochoten vložit prostředky do prosazování svých pozic a ideálů na světové scéně při řešení globálního problému a svět byl nucen tomu věnovat pozornost. JAR získala podporu mnoha zemí na celém globálním jihu, ale proti žalobě se postavily země jako Německo, Spojené království a Spojené státy. Jihoafrická republika s historickým pozadím apartheidu palestinskou věc dlouhodobě podporuje a nechce se smířit s tím, že humanitární právo se ve světě uplatňuje selektivně. A Jihoafričané jsou hrdí na to, že tento případ stíhají na nejvyšší soudní mezinárodní úrovni, přičemž jihoafričtí právníci byli doma vítáni s vlasteneckou vlajkou.

Je zřejmé, že tato podpora Palestinců ze strany JAR není politickým antisemitismem, který se jako projev sympatií a podpory s Palestinci rozšířil po celém světě,³² což se vztahuje i na řadu občanských protestů v Evropě, které rovněž všechny

³¹ Dostupné z WWW na <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/prave-se-deje-zniceni-demilitarizace-a-deradikalizace-predpoklady-miru-podle-netanjahua-242600> [online], [cit. 2024-01-02].

³² Liga proti hanobení (*ang. Anti-Defamation League-ADL*) ve své analýze uvedla, že po teroristickém útoku Hamásu ze 7. října 2023 a izraelské válce v Gaze došlo k obrovskému nárůstu antisemitismu, včetně politického antisemitismu po celém světě oproti stejnému období v minulém roce. ADL je přední světovou organizací proti nenávisti a jejím nadčasovým posláním je „zastavit hanobení židovského národa a zajistit spravedlnost a spravedlivé zacházení se všemi“. Dnes ADL pokračuje v boji proti všem formám antisemitismu a je vnímána jako globální lídr v boji proti antisemitismu a potírání extremismu.

nemají charakter politického antisemitismu. Navíc ICJ sehrává skutečnou roli arbitra při závažných porušení mezinárodního práva s cílem napomoci k většímu respektování humanitárního práva ve světě, za situace, kdy OSN a RB OSN se jeví jako nefunkční. V tomto ohledu by měl ICJ rozhodovat o odpovědnosti státu, tj. o tom, zda porušil pravidlo mezinárodního práva nebo mezinárodní právní závazek, jak je to v případě Státu Izrael, který je signatářem Úmluvy o genocidě. To znamená, že ICJ může sehrát pozitivní roli v deeskalaci izraelsko-palestinského konfliktu na základě přijatého předběžného rozhodnutí, aby Izrael v maximální možné míře dodržoval tuto Úmluvu o genocidě, protože soudní rozhodovací proces může trvat několik let. To by mělo vést k zamyšlení i americkou vládu, která je ve své podpoře izraelských operací z velké části nekritická, aby brala vážněji jakoukoli další diplomatickou, ekonomickou a vojenskou podporu, kterou hodlá poskytovat, zatímco Izrael bude pokračovat ve své válce v pásmu Gazy. ICJ se soustředil na naléhavost předcházení genocidním činům ze strany Izraele do dalšího soudního vyšetřování, než aby požadoval příměří, které je nevymahatelné. ICJ jednoduše nařídil Izraeli, aby dodržoval Úmluvu o genocidě, což je jako signatář této úmluvy povinen plnit. Tím, že JAR podala žalobu pouze na páchaní genocidy ze strany Izraele a opomněla zahrnout Hamás³³ jako stranu do řízení ICJ, ztratila příležitost skutečně se pokusit zastavit probíhající ozbrojený konflikt tím, že by přiměla obě strany k zastavení bojů (Osuji: 2024).

Kromě toho, že autor objasnil plány Izraele při řešení eskalace izraelsko-palestinského konfliktu, tak se zaměřil na analýzu významných geopolitických změn v celém regionu, ale i ve světě, jako důsledek odvetné války Izraele v pásmu Gazy. Zároveň se snažil nastínit některé geopolitické trendy, jak v postavení geopolitických aktérů v daném regionu, tak vybraných mocností v rámci širší geopolitiky. Z těch vyplývá, že žádná světová mocnost není neutrální ve vztahu k izraelsko-palestinskému konfliktu, a proto by bylo potřebné ustanovit mezinárodní orgán pod patronací OSN, který by řešil humanitární krizi v pásmu Gazy a konstruktivně izraelsko-palestinský konflikt, aby nepřerostl v regionální válečný konflikt. Ten by destabilizoval celý Blízký východ s dlouhodobými geopolitickými důsledky, které by negativně ovlivnily i mezinárodní bezpečnostní vztahy.

Literatura

- ČEJKA, Marek. *Izrael a Palestina. Minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*. 2. aktualizované vydání. Brno: Barrister & Principal. 2007. 321 s. ISBN 978-80-87029-16-9.
- GANSER, Daniele. *Nezákonné války. Jak země NATO sabotují OSN. Kronika doby od Kuby pro Sýrii*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing. 2017. 368 s. ISBN 978-80-271-0499-4.
- GRANGEOVÁ, Jocelyn a Guillemette De VÉRICOURT. *Palestinské otazníky*. Praha: Levné knihy Kma. 2006. 65 s. ISBN 80-7309-334-0.

³³ Vzhledem k tomu, že Hamás je organizací, která vykonává funkce vlády v Gaze, geografické entitě tvořící součást Palestiny, která je uznávána jako pozorovatelský stát OSN. Je tudíž mylné tvrdit, že to není státní aktér, který by mohl vyvolat mezinárodní odpovědnost Palestiny. Podle návrhu článků OSN o odpovědnosti států za mezinárodně nesprávné činy je jednání Hamásu jako úřadujícího vládního orgánu v Gaze žalovatelné u ICJ, uvádí Chile Eboe-Osuji, bývalý prezident Mezinárodního trestního soudu (Osuji: 2024).

- HEYWOOD, Andrew. *Politické ideologie*. 4. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk. 2008. 362 s. ISBN 978-80-7380-137-3.
- INTROVIGNE, Massimo. *Hamás. Islámský terorismus ve Svaté zemi*. 1. vydání. Praha: Vyšehrad. 2003. 108 s. ISBN 80-7021-659-X.
- KRATOCHVÍL, Petr; DRULÁK, Petr. (eds). *Encyklopedie mezinárodních vztahů*. 1. vydání. Praha: Portál. 2009. 368 s. ISBN 978-80-7367-469-4.
- KREJČÍ, Oskar. *Geopolitika středoevropského prostoru*. 4. aktualizované vydání. Praha: Professional Publishing. 2010. 399 s. ISBN 978-80-7431-018-8.
- KREJČÍ, Oskar. *Mezinárodní politika*. 6. vydání. Praha: Ekopress. 2021. 738 s. ISBN 978-80-87865-63-7.
- NOLTE, Ernst. *Islamismus. Třetí radikální hnutí odporu*. 1. vydání. 2018. 271 s. ISBN 978-80-7325-434-6.
- OREN, Michael B. *Six Days of War: June 1967 and the Making of the Modern Middle East*. Presidio Press. 2003. 496 pp. ISBN 978-0345461926.
- VESELÝ, Zdeněk. *Smlouvy pakty dohody. Slovník mezinárodněpolitických a diplomatických aktů*. 2. rozšířené vydání. Praha: EPOCHA. 2006. 288 s. ISBN 80-86328-95-3.

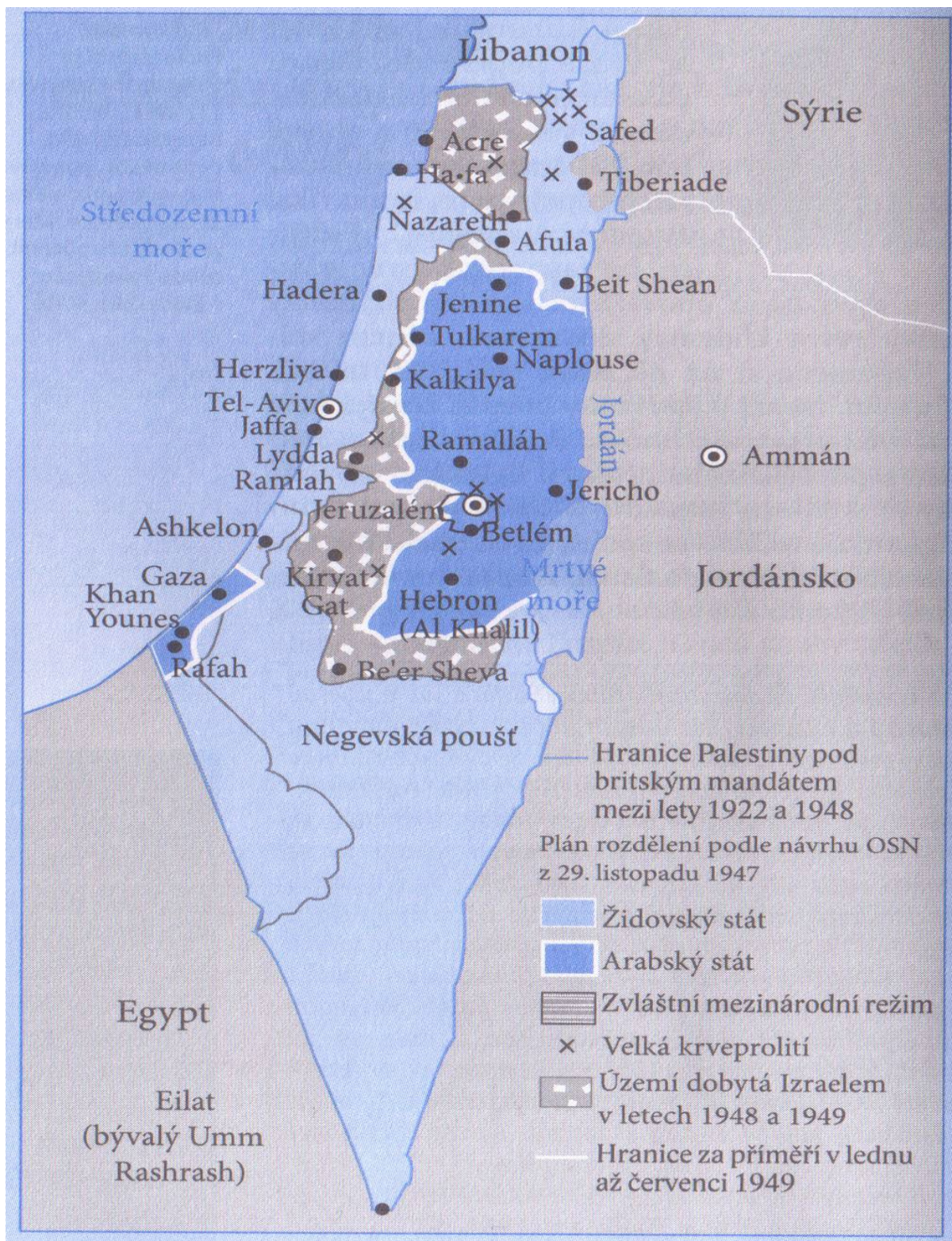
Online zdroje

- AVINERI, Shlomo. (2005). *The Unilateral Road to Peace by Shlomo Avineri*. Dostupné z WWW na <https://www.project-syndicate.org/> ... [online], [cit. 2024-02-24].
- ASPINALL, Evie. (2023). *The Geopolitical Consequences of the Israel-Hamas War*. British Foreign Policy Group. Dostupné z WWW na <https://bfpbg.co.uk> › 2023/10 › ge... [online], [cit. 2024-01-01].
- BARAKAT, Sultan. (2023). *The day after' in Gaza, rest of Palestine*. Dostupné z WWW na <https://www.aljazeera.com/the-d...> [online], [cit. 2023-12-30].
- BARTOSIAK, Jacek. (2020). *Koronavirus Covid-19 a konec impéria Evropské unie*. Strategy and Future, 16. 3. 2020. Dostupné z WWW na <https://armadninoviny.cz/koronavir-covid-19-geopolitika.html> [online], [cit. 2023-12-26].
- BISHKU, Michael. (2023). *What's east Africa's position on the Israel-Hamas war? An ...* Dostupné z WWW na <https://theconversation.com/> wh... [online], [cit. 2024-02-21].
- OSUJI, Chile Eboe. (2024). *South Africa's ICJ Case Was Too Narrow. By omitting Hamas and limiting its case to the crime of genocide, Pretoria lost an opportunity to halt the fighting*. Dostupné z WWW na <https://foreignpolicy.com/south-...> [online], [cit. 2024-02-25].
- SIMAN, Bernard. (2023). *Behind the Hamas attack on Israel, Hard Geopolitics lurk*. 11 October 2023. Dostupné z WWW na <https://www.egmontinstitute.be/b...> [online], [cit. 2023-12-26].
- The *Israel-Palestine conflict* is a complex and longstanding *geopolitical* issue that dates back over a century. The shrinking of Palestinian ... India Today 11. 10. 2023. Dostupné z WWW na <https://www.indiatoday.in> › story [online], [cit. 2023-12-26].
- WENDT, Lucas George. (2023). *Israel-Gaza 2023 conflict: surprise Hamas attack and its geopolitical implications*. Dostupné z WWW na <http://www.univates.br/noticia> [online], [cit. 2023-12-29].

doc. Ing. Dr. Štefan Danics, Ph.D. (*1962)

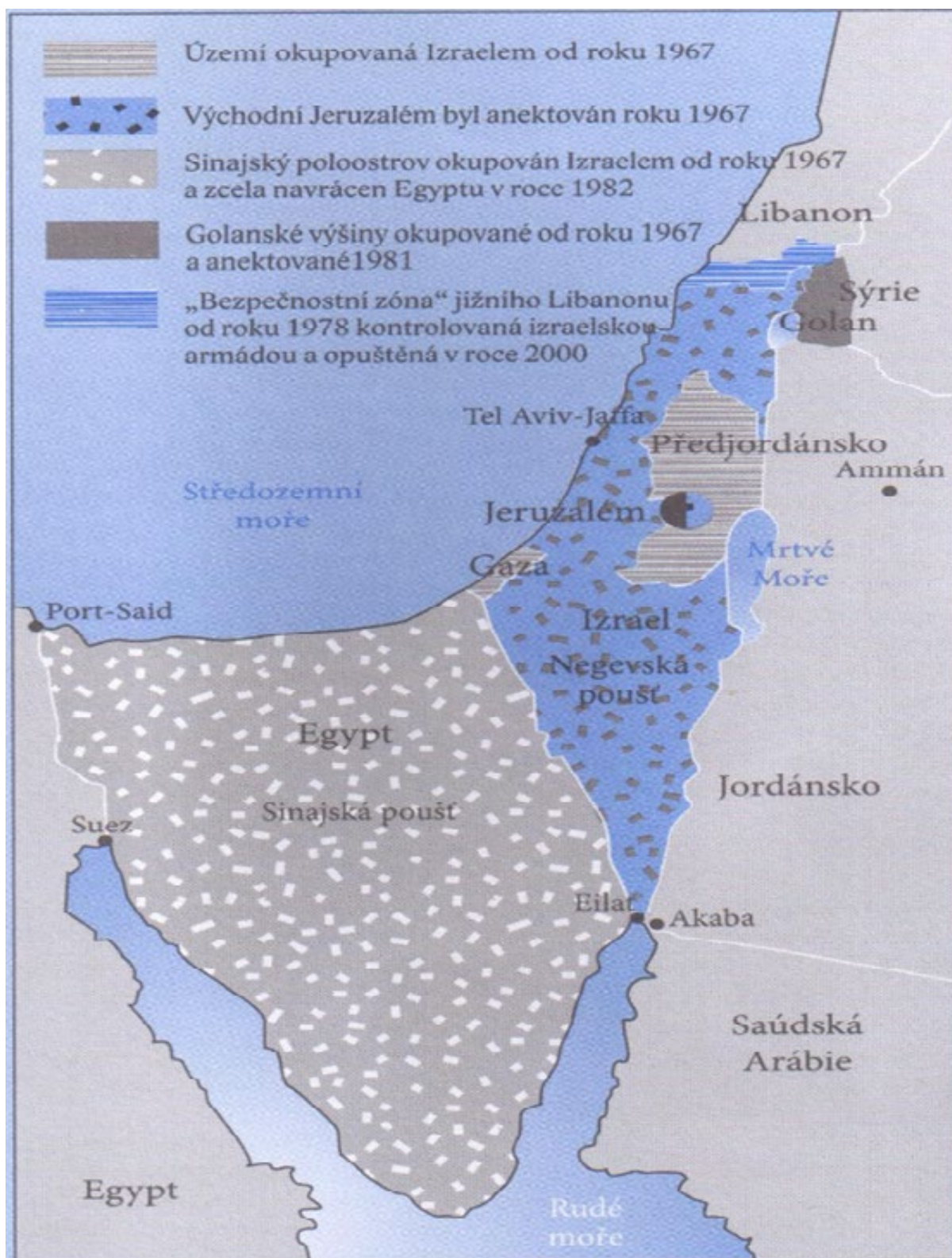
Associate Professor, Head of the Department of Security Studies of the Faculty of Security Management, Police Academy of the Czech Republic in Prague. The author has a university degree and a postgraduate degree in political science. His expertise is in the field of security policy, radicalization, extremism and terrorism. In this regard, he has published a number of articles in domestic and international conferences, including studies focusing on right-wing and Islamic radicalization. As the leader of the author collective, a publication entitled *Radicalisation – Forms, Patterns and Security Aspects* was published under his leadership. He is a member of the Scientific Council of the PAČR in Prague and a member of the Czech Society for Political Science. He is also responsible for the sub-research task of the Ministry of Internal Affairs of the Czech Republic entitled *Radicalisation-Symbolism of Criminal Tattoo*, which is being addressed within the Development Programme of the PAČR for 2017-2023. This research task was successfully defended before the committee in November 2023 at the PA CR.

Příloha č. 1: Roky 1947–1949 plán OSN na rozdělení Palestiny a první anexe

Zdroj: GRANGEOVÁ, Jocelyn a Guillemette De VÉRICOURT. (2006). *Palestinské otazníky*. Praha: Levné knihy Kma. s. 60. ISBN 80-7309-334-0.

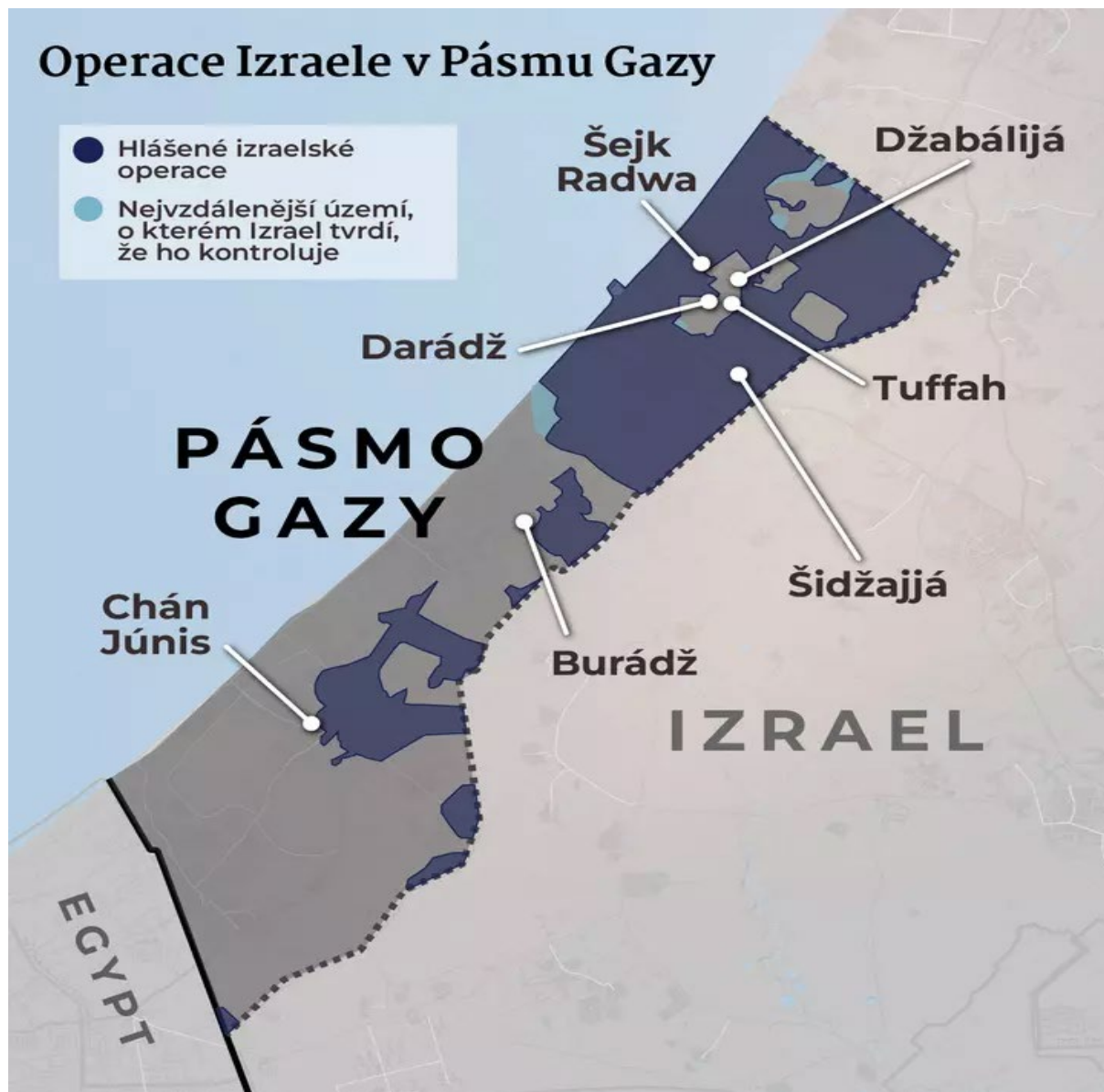
Příloha č. 2: Roky 1967–1978 izraelská expanze po Šestidenní válce

Zdroj: GRANGEOVÁ, Jocelyn a Guillemette De VÉRICOURT. (2006). *Palestinské otazníky*. Praha: Levné knihy Kma. s. 61. ISBN 80-7309-334-0.

Příloha č. 3: Válka v Pásmu Gazy na mapě – kam postoupila izraelská armáda k datu 4. ledna 2024

Izraelská armáda přechází do „třetí fáze války“ s tím, že stahuje tisíce vojáků a na severu v pásmu Gazy už údajně plánuje jen menší operace. A na jihu se nadále snaží o likvidaci Hamásu ve městě Chán Júnis. Izrael tvrdí, že válka v Pásmu Gazy bude trvat ještě řadu měsíců. Tel Aviv naznačil i novou fázi ofenzívy, neb armáda se má stáhnout z pásma Gazy a přejít na několikaměsíční fázi lokálnějších „likvidačních“ operací vojenských struktur Hamásu. Mapa je zpracovaná na základě dat amerického Institutu pro studium války (ISW).

Zdroj: Institute for the Study of War

Příloha č. 4: Izraelské plány na přesídlení obyvatel z pásma Gazy

Část palestinských vysídlenců má skončit v sousedním Egyptě a Jordánsku viz kapky šedé stávající dislokace obyvatel v pásmu Gazy a červené předpokládaný posun uprchlíků na rozhraní Blízkého východu a Afriky. A další obyvatelstvo z pásma Gazy plánuje Izrael přesunout po válce do Konžské demokratické republiky (dříve známou jako Zair). To zase naznačují červené kapky uprostřed Afriky.

Zdroj: <https://www.novinky.cz/clanek/zahranicni-blizky-a-stredni-vychod-v-izraeli-se-pise-o-presunu-palestinců-z-gazy-do-konga-a-dalsich-zemi-40455964>